

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd February, 2026

Website: <https://econferencia.com>

ABDULLA ORIPOV IJODIDA FALSAFIY QARASHLAR

Omanova Mubora

Nizomiy nomidagi O‘zMPU dotsenti

Annotatsiya:

Ushbu maqolada shoir Abdulla Oripov ijodida falsafiy qarashlari tahlilga tortildi. Inson va uning hayoti haqidagi falsafiy o‘ylari hamda ularning yangicha talqini shoir ijodida kuzatildi.

Kalit so‘zlar: ijodiy, kamolot, she’riyat, falsafiy, fikr, inson, badiiylik, obraz.

Hozirgi kunda Abdulla Oripovni butun mamlakat yaxshi biladi va uning asarlarini sevib o‘qiydi. U osonlikcha ijodiy kamolotga erishmagan, albatta. Zotan, shoir yoshligidanoq ijodiy ishga katta mas’uliyat bilan qaradi. Binobarin, ustoz A.Qahhor: “Abdullaning bitta xislati menga ma’qul. U faqat o‘zi ko‘rgan va o‘zi bilgan narsalarnigina yozadi”, – deb bejiz aytmagan. Buning ustiga, shoir asarga jilo va sayqal berishdan aslo erinmagan. Chunki u she’riyatni vijdon ishi deb bilgan. Shuning uchun ham u samimiy ixlos va mamnuniyat bilan:

Boshin eggay hamisha
Ostonangda Abdullo,
Eng oliy baxtim mening,
Onajonim, she’riyat,
Topgan toj-taxtim mening,
Jonajonim she’riyat, –

deb kuylaydi.

Abdulla Oripov she’rlarida falsafiy teranlik bilan jo’shqin lirizm uyg‘unlashib ketgan. Uning “O‘zbekiston”, “Munojot”ni tinglab”, “Avlodlarga maktub”,

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd February, 2026

Website: <https://econferencia.com>

“O‘ylarim”, “Bahor”, “Birinchi muhabbatim”, “Yuzma-yuz”, “Otello”, “Kuz”, “Saron”, “Dengizga” va boshqa qator she‘rlarida mana shu xususiyat yaqqol seziladi. Bu fusunkor va teran she‘rlar o‘zbek milliy adabiyotining mumtoz namunalari bo‘lib, yuksak badiiyligi, mantiqan kuchliligi, jo‘shqinligi, yoqimlilik va lirik tuyg‘ularga boyligi bilan ajralib turadi:

Eshilib, to‘lg‘onib ingranadi kuy,
Asrlar g‘amini so‘ylar “Munojot”.
Kuyi shunday bo‘lsa, g‘amning o‘ziga
Qanday chiday olgan ekan odamzod.

Ko‘rinadiki, Abdulla Oripov fikrlar va ehtiroslar shoiridir. Uning ijodiy qamrovi keng, fikri teran va mustaqil, badiiy mushohadalari kuchli, ehtirosi jo‘shqin, parvozi yuksak. U loqaydlikni bilmaydi. Ana shunga ko‘ra, shoir she‘rlari jo‘shqinligi va lirik tuyg‘ularga boyligi bilan o‘quvchilarni maftun etadi.

Abdulla Oripovning “Jannatga yo‘l” dramatik dostonida qiyomat va oxirat, do‘zax va jannat, savob va gunohlarni o‘lchaydigan afsonaviy tarozi singari tushunchalar va fantastik voqealar haqida hikoya qilinadi. Yigit, Ona, Ota, Do‘st, O‘spirin, Qariya singari hayotiy qahramonlar bilan birga dostonida Tarozibon, Farishta, Hur qiz, Yugurdak, Sado kabi ramziy obrazlar ham yaratilgan. Bular orqali shoir adolat va to‘g‘rilikka, vijdon va insofga, axloq-odob va yaxshilikka doir umuminsoniy qadriyatlarni, olijanob fazilatlarni targ‘ib-tashviq etishda diniy tushunchalardan ham, ramziy obrazlardan ham donolik bilan foydalana olgan. Shoirning dostonidan ko‘zlagan maqsadi oxirgi misralarda ifodalangan:

Bir rivoyat bahona-yu, doston so‘yladim,
Turli-tuman taqdirlarni aylab mujassam,
Odamlarga ibrat bo‘lsin, deya o‘yladim.

Inson va uning hayoti haqidagi falsafiy o‘ylarga hamda ularning yangicha talqiniga boyligi sababli “Jannatga yo‘l” dostoni va umuman, mazkur asar

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd February, 2026

Website: <https://econferencia.com>

kiritilgan “Najot qal’asi” kitobi Abdulla Oripov ijodining gumanistik mohiyati chuqurlashganligidan dalolat beradi. Shu bilan birga mazkur kitob shoir ijodiy yo‘lining yetuklik bosqichi boshlanganligini bildiruvchi jiddiy adabiyot hodisasi sifatida maydonga kelgan edi va respublikaning “Hamza” nomidagi davlat mukofotiga sazovor bo‘lgan edi. Shoir o‘zi aytganidek, haqiqiy insoniylik, ilm va zakovat, mehr-muhabbat insonni doimo yaxshilik va ezgulikka undaydi. Xuddi mana shu g‘oyalar shoirning “Haj daftari” turkum she’rlarida ham yaqqol namoyon bo‘lgan:

Tegirmon toshidek aylandi taqdir,
Karvonlar to‘zg‘idi, sarbonlar basir,
Bandi bo‘lgan edi, ulug‘ yurt, axir,
Keldim, madad bergil, yo Ka’batulloh.

Avj oldi ig‘vo-yu firib, razolat,
Yig‘ladi bir chetda yetim, adolat.
Bormi saodatga, axir, kafolat,
Keldim, madad bergil, yo Ka’batulloh.

Shoir yaratgan dostonlardan yana biri “Ranjkom” (1988) deb ataladi. Shoir bunda falsafiy g‘oyalarni ilgari suradi.

Azizim, dil qasriga beso’roq kira ko‘rma,
Unda qo’sh-qo’sh ilonlar, ajdaholar yotadi.
Sen birovni toptay deb behuda ot surma –
Har kimning o‘z quyoshi, o‘z ufqiga botadi...

Dostonda jamiyatdagi insonlarning hayotidagi go‘zallikni toptashga bo‘lgan harakat qiluvchilar shirkati tuzilishi ko‘rsatiladi. Doston voqeasi “Ranjkom” a‘zolarining o‘zaro suhbat va farrosh ayoldan dakki yeb, sharmanda bo‘lishi asosiga qurilgan. Ko‘rinadiki, “Ranjkom” dostonida noreal hayot hodisasi aks

International Congress on Economics, Management and Business Studies

Hosted Online from New York, USA

Date: 23rd February, 2026

Website: <https://econferencia.com>

etgan, xayoliy tashkilot a'zolarining kirdikorlarini ko'rsatishga harakat qilingan. Abdulla Oripovning "Hakim va ajal" (1980) dostonida esa asar G'oyasini gavdalantirishda uzoq o'tmish manzaralaridan o'rinli foydalanilgan. Jahon tibbiyot ilmining buyuk dahosi Abu Ali ibn Sino haqida yozilgan bu dostonida, umuman, inson hayotiga taalluqli va abadiy zamonaviy bo'lgan muammolar ko'tarilgan. Unda hayot va inson, ilm va o'lim, olijanoblik va hasadgo'ylik haqidagi teran ijtimoiy fikrlar badiiy tarzda gavdalantirilgan.

Dostonida hakimning hasadgo'y shogirdi Mirzo malikaga bo'lgan muhabbatini yuragiga sig'dira olmay ustozini o'ldiradi va dunyo, sukut ichra bo'lgan donishmand tanasining uyg'onishini kutadi:

Bu sukutning tugaydigan zamoni yo'qdir,
Bu umrning poyoni yo'q, u vaqtdan holi.
Ko'radi-yu, so'zlay desa zaboni yo'qdir,
Eshitadi, turay desa yo'qdir majoli.

Abdulla Oripovning estetik qarashlaridan a'yon bo'lishicha, lirika insoniyat badiiy tafakkuri, yaratgan va yaratadigan mo'jizalardan biri bo'lib, kishining olam va borliqqa hissiy emotsional munosabati orqali odamlarni ezgulikka, ruhiyatni poklashga chorlovchi ma'naviy boylik hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Oripov A. Haj daftari. – T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1996.
2. Sharafiddinov O. She'riyat – qalb yolqini. "Hayot bilan hamnafas" kitobida. – T.: Yosh gvardiya, 1983.
3. Qo'shjonov M., Suvon Meli. Abdulla Oripov. Adabiy portret. – T.: Fan, 2000.